

SZENTESI ZÖLDI LÁSZLÓ

TRIANON NEM MAGÁTÓL MÚLIK EL

Kezdjük azzal, hogy 1971-ben születtem. Ennek azért van jelentősége, mert amikor az ember Trianonról lajstromozza a gondolatait, óhatatlanul megtapasztalja a nemzedéki különbségeket.

A nagyszüleimnek Trianon friss, eleven valóság volt, velük és ellenükben történt. Még akkor is, ha akkoriban nem akadt közeli családi érintettségünk, Trianon és az előszele persze minden magyart, így az én családomat meglegyintette. Micsoda furcsa fintora a sorsnak, hogy a két nagyapám – akik nem ismerték egymást – 1919-ben nagykaszként egyaránt a román előrenyomulás tragédiájában tapasztalta meg az ezeréves Magyarország széthullását.

Anyai nagyapám Szolnokon élte át Szamuelyék ámokfutását és a román tűzéréség pusztítását, nagyjából akkor, amikor apai nagyapám a szentesi Tisza-gáton fegyverrel harcolt az ellenség ellen. Akkoriban mindenki puskát ragadott, ment a gátra és lőtte a románokat, amíg tudta, amíg tartott a lőszer, nem volt ott politika, talán még hangos szó sem, végezte hazafias kötelességét fiatal és öreg. Később nagyapám megtudta, hogy állítólag ő is vöröskatona volt, de csak nevetett és legyintett, soha nem szívelte a kommunistákat, viszont élete végéig mutogatta a román golyó ütötte sebet a lábán. Ez hát a nagyszüleink korosztálya.

A szüleimnek Trianon már tiltott szó és a magánélet ösvényei mögé szorított téma: apám mindig elkomorult, ha Erdélyről esett szó, következetesen „szőröstalpúaknak” hívta a románokat, elmondta, és én már kilenc évesen tudtam, hogy Erdélyben kegyetlenkednek a magyarokkal. Furcsa ellensúlynak ott voltak délvidéki barátaink Zentagunarasról, akik Zastavával látogattak minket, és akik nyugat-európai színvonalon éltek az életüket. Legalábbis akkor úgy láttuk. Trianon két arca? Talán. Kinek, mi jutott. A bácskai mészárlásokról persze csak akkor beszéltek, ha kérdeztük őket, és akkor is csak nagyon szűkszavúan. Ugyanúgy magukban temették el halottaikat, ahogyan mi sem gyászolhattuk meg azt a tényt, hogyha meglátogatjuk őket, Nova Orahovóba megyünk, nem pedig Zentagunarasra.

Gimnazista koromban a szegedi könyvtárban rendszeresen olvastam a romániai Előré, ezt a magyar nyelvű szennylapot, Ceausescu magyar szolgálóinak napi tükörfordításait. És megborzadtam, mert Trianon állott, beteg levegője, a nemzeti gyűlölet, a hazugság és az árulás csapott fel minden sorból. Akkor már a Kolozsvár szót sem írhatták le magyarul, forgatta, forgatta az ember az újságot a peresztrojka Szegeden, ahol már kinyíltak a zsilipek és ledőltek a falak, és arra gondolt, vajon szabad-e a székely faluban pisszenni, és egyáltalán hogyan élhet magyarként a sok millió jogfosztott honfitárs Tamási Áron földjén?

1991-ben személyesen is beleütköztem a trianoni falba. Megismerkedtem egy sepsiszentgyörgyi lánnyal, és az ember huszonegy évesen még oda se bojszint a távolságra: amikor csak tehettem, Székelyföldre utaztam. Mentem éjszakai busszal, rozsdás vonaton, stoppal, kocsival, ahogy csak tudtam. És láttam még elmúlása előtt a székely falut, a régit, az igazit, a tündérvilágot. Kolbászt ettem Gyimesközéplekon a tojásfestő nénivel, ott ültem az öreg udvarhelyi portással, amikor tárcájából elővette az ötven éve őrzött, gyűrött képeslapot, rajta Horthy Miklós bevonulása Székely-

udvarhelyre, népdalokat énekeltem Marosvásárhelyen Kovács Feri édesapjával, amíg Feri harmonikán kísért, és aggodalmas kérdésekre, hogy a román szomszéd mit szól ehhez, azt mondták, nem szól az semmit, mindjárt átjön és majd énekel velünk. Láttam és örökre magamba szívtam a Hargita metsző, hideg levegőjét, azóta tudom, hogy azok a fenyők örökké állnak majd, mert annak a tájnak nincsen gazdája, maga a táj teremti meg az emberét, akinek nagy kegyesen megengedi, hogy kicsit használja és éljen benne. Jártam a Felvidéken, lobogó tábortűznél bort ittam Szepsi mellett az erdőben, és könnyekkel a szememben néztem a tizenhat éves gyerekeket, akik összefogóva énekeltek, hogy: „megtiltották a magyar szót Csehszlovákiában...”. Kárpátalján református istentiszteleten dörgött a pap Trianon ellen, a müncheni magyar bálban megtapsolták a szatmári csárdást a szmokingos vendégek, Stockholmban vacsorára hívott a dúsgazdag építészmérnök, és azt mondta, a magyar államnak nem kell az ő pénze, otthonról senki nem hívja, így aztán inkább Bangladesben csinál vegyesvállalatot.

Ez mind-mind Trianon. Az is, ami szép benne, és az is, ami szörnyű. Egyazon ragálynak nemzedékeken átívelő tünetegyüttese, amelyet a beteg test minden része produkál. Aztán amikor hatalmas robbanás veti szét az élő szervezetet, a lecsokolt, elgurult darabokat az idegek még egy ideig mozgatják. Életet játszanak a tagok, pedig megszűnt a központi irányítás: az agy és a szív szétrobbant, az enyészet átvette az uralmat.

Az én nemzedékemnek még néhány hónap, néhány hét tiszta, felhőtlen, megtisztító boldogság sem jutott, mint a nagypapáinknak 1940-ben, a szüleinknek 1956-ban. A Trianon-szindróma alól nem nyertünk feloldozást. Nem vettük vissza Kolozsvárt, és nem harcoltunk az orosz tankok ellen. Nekünk hazug illúziókat hozott 1990: annak a hitét, hogy mostantól minden másképp lesz, majd a magyarizációt, hogy miért is nem lett másképp. És ott rostokoltunk az Antall-kormány idején a román határon, tíz órában égtünk, aszalódtunk a kánikulában, és arra gondoltunk, miféle Európa-ház, miféle demokrácia van itt, miféle ordas hazugságot terjesztenek emberségről, magyar és magyar közötti párbeszédéről, miközben bunkó román határőrök leckéztetnek bennünket csak azért, mert rokon- és barátlátogatóba indulunk.

Aztán lassan megváltozott minden. De a fájdalom csak lassan múlt el az emberből. Hosszú évek teltek el, mire megértettem, hogy a veszteség érzéséből nem születet semmi. Abból csak önfeladás és halál származhat. Megpróbáltam a jelen korra összpontosítani. Észrevettem, hogy mennyi alkalom adódna Trianon enyhítésére, csak éppen sorra elme gyünk a lehetőségeink mellett. Ha csak a gazdasági befolyás kiterjesztését nézzük, több példát is mondhatok. Moldvai magyarság: Klézsén elég volna egy közepes kft., hogy a magyar államot, a magyar munkaadót, és ezáltal a magyar nyelvet és kultúrát rokonszenvenessé tegyük véreinknek. Települt egyetlen komoly magyar vállalkozás Klézsére, Pusztinára? Ott van az OTP, a Mol, beruháztunk a jövőbe, megmentjük a moldvai magyarokat? Pedig ott száz munkahely szó szerint az életet jelenthetné. A másik példa Kárpátalja. Nem mondhatom meg annak az ungvári ismerősömnek a nevét, akivel néhány hete az Ung partján az ukrainai válságról beszélgettem. Legyen elég annyi, hogy feltette a kérdést: Hol van a magyar állam ma, amikor Ukrajnában – fű alatt, ahogyan ott szokás, de legalisan is, persze – minden eladó? Földet, üzletet, egész falvakat vehetsz. És sehol senki... Sehol a magyar állam szervezett, tudatos térfoglalása, sehol a határ menti nagyvállalkozók. Ez a hajó is elmegy, mi pedig maradunk a parton, aztán majd valaki nagyon soká megkérdezi, de akkor persze már késő lesz: ugye, nem maradunk örökké a lakatlan szigeten?

Szóval, sokáig én is a veszteséget, a fájdalmat, a tehetetlenséget éreztem a trianoni megemlékezéseken, a békediktátum felidézésekor, ami persze természetes érzés, hiszen így nevelkedtünk, szocializálódtunk. Egy ideje azonban nem vagyok hajlandó átadni magam az önsajnálatnak, a probléma feldolgozhatatlanságát erősítő szónoklatoknak, érveknek, emlékeztetőknak. Szándékosan és tudatosan távol tartom magamtól a síri hangulatú „ünnepeket”, mert nem hiszek abban, hogy a harmincas évek jelképrendszerét kellene átmenelnünk 2015-be. Akkor és ott a tragédia jelen idejű volt, ma viszont már történelem.

Azért gondolom ezt, mert tenni akarok Trianon ellen. Nekem nem elég, hogy évente egyszer vagy hatszor vigyázzba vágjuk magunkat. Az sem elég, ha állandóan fájdalommal, könnyek között, lehajtott fejjel és sóhajtozva emlegetjük, mi történt 95 évvel ezelőtt, de arról egy gondolatunk sincs, hogy ma mit kellene tennünk.

Ugyanígy elutasítom – politikai alapon – a revizionizmust, ezzel nem az a bajom, hogy önmagában rossz vagy egészségtelen nézet volna (tanulságos Tamási Áron aranymondása: „az igazságot is meg lehet szokni”), hanem hogy még az első lépést sem tettük meg, és már a tizedikről beszélünk. Szerintem ez a fajta magatartás önsorsrontás. A szövegelésből soha nem lesz semmi, mert akik a lehangosabban beszélnek, azoknak sem erkölcsi, sem politikai súlyuk, sem érdekérvényesítő erejük nincsen. Emlékeztetek arra is, hogy a területi hovatartozás értelme, fontossága ma egészen más,

mint 1920-ban, időközben az etnikai arányok is megváltoztak, a csonka hazában és azon kívül élő magyarok száma, súlya, állapota pedig nem jogosít fel bennünket annak kimondására, hogy a határok megváltoztatása lehetséges. Ettől függetlenül játszhatjuk azt, hogy roppant erősek vagyunk, és senki nem áll meg előttünk, a valóság azonban az, hogy akikkel vissza kellene foglalni a hont, azok még önmagukat sem ismerik, nemhogy a „határon túli” magyarokat (vö. románok és társai), és még a nemzeti alapállású magyarok sem mérik reális értékükön a szomszédos népeket, akik fölé kellene ugye kerekednünk mindenfajta értelemben.

Végre higgyük el, hogy június 4-e valóban a Nemzeti Összetartozás Napja, és rázzuk le magunkról a tehetetlenség megörökölt béklyóit!

A gyász és a fájdalom helyett azt ajánlom, hogy végre higgyük el, hogy június 4-e valóban a Nemzeti Összetartozás Napja, és rázzuk le magunkról a tehetetlenség megörökölt béklyóit! Fogjuk fel úgy ezt a napot, mint történelmi eseményt és dátumot, és jussunk el odáig, hogy a saját szerepünket és feladatainkat jelen időben fogalmazzuk meg. Június 4-e valaminek a kezdete is lehetne, ha ebben nem hiszünk, akkor a megemlékezésnek sincs semmi értelme.

Nem kell mindjárt nagy dolgokra gondolni. Bejártam az egész Kárpát-medencét, sok barátom van Kézdivásárhelytől Lendváig, tartom velük a kapcsolatot – már tettem valamit Trianon ellen, mert nem tudnak szétszakítani bennünket. Székely önrendelkezés – vannak kritikus gondolataim, de megtartom magamnak, mert nem az a lényeg, hogy én kit és mit tartok hitelesnek, hanem hogy a magyar összefogás megvalósuljon, hogy legyen Erdélyből is kiindulva közös ügyünk, hogy nemzeti álmainkat valóra válthassuk – ezzel is tettem valamit Trianon ellen. A fiainak elmondom, mi a megörökölt helyzet a Kárpát-medencében, de nem a veszteség érzéséről beszélek, nem akarom beletáplálni már kilenc évesen – lesz úgymé része benne felnőttként –, inkább magyar hősekről beszélgetünk, példás életutakról, hogy érezze, mit jelent magyar szemmel nézni a világot. Nem szidom neki a románokat, szlovákokat, nem hergelem cigányok és zsidók ellen, nem ragasztok a homlokára Nagy-Magyarországos matricát – azt szeretném, ha boldog és szellemileg független ember lenne, patrióta magyar, aki nem siránkozik és másokra mutogat. Szerintem azzal, hogy a fiamat tanítgatom ilyesfajta módon, megint csak tettem Trianon ellen. Több tucat embert vittem magammal és barátaimmal Erdélybe, akik még soha nem jártak ott, és boldog vagyok, hogy én mutathattam meg nekik, ami számomra szép és fontos, s hogy ezek a kapcsolatok terjednek: már a barátaim barátai is barátok, ennél nagyobb öröm nem érhet. Ez is gyógyszer Trianon ellen. A munkámban próbálom azokat az értékeket közvetíteni, amelyek felemelik és nem lesújtják a magyar embereket. Hiszek abban, hogy a jelennel is ugyanannyit kellene foglalkoznunk, mint a múlttal, és ha valakiben megérezem a hasonló indítást, megnyugszom, hogy sokan gondolkodunk így. Trianon ellen műveltséggel és nyitottsággal is küzdhetünk: az olvasott, világot jól ismerő magyar másképp látja a feladatait, mint az, aki a múltban él és különféle frusztrációk rabja.

Ennyit mindenképpen tehetünk Trianon ellen. Nem a végső kérdéseket, hanem a megvalósítható, egymásból következő apróságokat kell a helyükre tenni. Trianon ugyanis nem múlik el magától, Trianont magunkban kell ledönteni. Trianont egyszerűen meg kell haladni, Trianont le kell győzni, Trianont egyenként le kell ráznunk.

Én azt hiszem, hosszú évek alatt sikerült feloldanom magamban a görcsöt, és azt tapasztalom, hogy azóta sokkal több idő jut a jelen bajainak orvoslására. Mindenki tegye a kötelességét, ne panaszkodjon, hanem egyszerűen tegye a dolgát, és akkor minden rendben lesz. És valamikor, majd egyszer, ebből a sok-sok apró cselekedetből épül fel az új Magyarország. De ezért dolgozni kell, nem adják ingyen. Nekünk soha semmit sem adnak ingyen. A szlovákok, románok, szerbek máig méregetik, amit kaptak, pedig lám, ők ingyen jutottak hozzá országukhoz, és mégsem emésztették meg teljesen az antant egykori ajándékát. Hát mi emésszük meg végre Trianont, és cselekedjünk a szavaltatok helyett, egyrészt nincs más választásunk, másrészt mennyivel jobb hősnek, mint gyáva vagy éppen tehetetlen, gyűlölködő embernek lenni.